

## بررسی قابلیت‌ها و تنگناهای توسعه گردشگری روستایی با استفاده از مدل SWOT: مورد مطالعه منطقه‌ی دنا

مهندس محسن مهدیان بروجنی<sup>1</sup>، دکتر مصطفی احمدوند<sup>2</sup>

<sup>1</sup> دانش آموخته کارشناسی ارشد توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج، [Mahdian\\_p@yahoo.com](mailto:Mahdian_p@yahoo.com)

<sup>2</sup> استادیار گروه مدیریت توسعه‌ی روستایی، دانشکده‌ی کشاورزی، دانشگاه یاسوج، [Ahmadvand\\_2000@yahoo.com](mailto:Ahmadvand_2000@yahoo.com)

چکیده - امروزه صنعت گردشگری روستایی به عنوان یک راهبرد می‌تواند با برنامه‌ریزی اصولی و شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌ها، نقش مؤثری در توسعه مناطق روستایی داشته باشد. از سویی دیگر، برخورداری روستاهای ایران از جاذبه‌های طبیعی و ظرفیت‌های اجتماعی، فرهنگی، التزامی در توسعه گردشگری روستایی به شمار می‌رود. این پژوهش که در استان کهگیلویه و بویراحمد انجام شده، به این سوال می‌پردازد که ظرفیت‌ها و محدودیت‌های توسعه گردشگری روستایی در روستاهای منطقه دنا کدامند؟ و چه راهبردها و راهکارهایی جهت توسعه گردشگری روستایی در این منطقه وجود دارد؟ مقاله حاضر با استفاده از روش مطالعات میدانی و تعیین نقاط قوت، ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها به شیوه‌ی SWOT به ارائه‌ی استراتژی و راهبرد در جهت توسعه گردشگری در مناطق روستایی منطقه‌ی دنا پرداخته است. داده‌های استفاده شده در این تحقیق براساس اطلاعات و آمار و همچنین دیدگاه‌های کارشناسان متخصص در امر گردشگری روستایی استان (18 نفر) جمع‌آوری شده است. تجزیه و تحلیل‌ها یافته‌ها نشان داد که آستانه‌ی آسیب‌پذیری نقاط روستایی به علت گردشگری بودن این مناطق، بسیار افزون است و نیازمند بازنگری و ارائه سیاست‌های مناسب در جهت رفع محدودیت‌ها و استفاده از مزیت‌های نسبی موجود می‌باشد. راهکارهای این پژوهش می‌تواند در بهینه‌سازی وضع موجود و ساماندهی گردشگری روستایی در این استان مؤثر باشد. کلید واژه‌ها - توسعه‌ی روستایی، روستا، گردشگری روستایی، مدل SWOT، دنا، کهگیلویه و بویراحمد.

### 1. مقدمه

شناخت علمی قابلیت‌ها و تنگناهای موجود در هر منطقه میسر است. با گسترش گردشگری روستایی می‌توان تمام امکانات رفاهی اعم از برق، آب، گاز، تلفن و تفریحگاه‌ها و همچنین امکانات آموزشی مانند مدارس را در روستاهای گردشگری و روستاهای مجاور افزایش داد و با ایجاد راه‌های ارتباطی، رفت و آمد و حمل و نقل را به این روستاها آسان‌تر کرد، با این کار می‌توان از محرومیت این روستاها کاست و به سمت پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و محیطی کل منطقه‌های روستایی نزدیک شد. بنابراین می‌توان با شناخت، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در زمینه‌ی جاذبه‌های واقع در پس زمینه‌های شهری و به ویژه روستایی، گامی مهم و مؤثر در توسعه و محرومیت‌زدایی روستاهای مناطق روستایی برداشت و این مناطق را به قطبی جاذب و شکوفاتر از گذشته تبدیل نمود.

### 2. بیان مسئله

استان کهگیلویه و بویراحمد با وسعتی معادل یک درصد از قلمرو جغرافیایی سیاسی کشور و بهره‌مندی از جاذبه‌های گوناگون طبیعی، فرهنگی و تاریخی و نیز با موقعیتی ممتاز در میان سلسله جبال زاگرس، دارای استعدادهای فراوان در

ایران به عنوان یکی از کشورهای در حال توسعه که ذخایر نفتی آن به عنوان منبع اصلی کسب درآمد در آینده‌ای نه چندان دور به پایان می‌رسد، برای ایجاد یک توسعه‌ی همه جانبه و پایدار و همچنین جایگزینی منابع جدید کسب درآمد، به‌جای منابع نفتی، نیازمند استفاده از تمامی امکانات و قابلیت‌های خود می‌باشد. در این راستا با توجه به توانمندی کشور ایران در داشتن جاذبه‌های گردشگری و تنوع اقلیمی کم نظیر در دنیا و جایگاه با ارزش صنعت گردشگری در جهان، که با اختصاص نزدیک به 11 درصد از تولید ناخالص داخلی و هفت درصد درآمدهای جهانی یکی از بنیانی‌ترین فعالیت‌های اقتصادی جهان محسوب می‌شود. متأسفانه کشور ایران با توجه به دارا بودن جاذبه‌های فرهنگی، تاریخی و طبیعی که در رده دهم کشورهای دنیا قرار دارد و سهم بسیار ناچیزی از این درآمد کلان جذب نموده است [1]. از این‌رو توسعه‌ی صنعت گردشگری روستایی به عنوان یکی از منابع بسیار مهم کسب درآمد و ایجاد اشتغال که دارای تأثیرات اجتماعی، فرهنگی و زیست‌محیطی فوق‌العاده‌ای نیز بوده، به عنوان یک نیاز مطرح می‌شود، اما هدایت این فرایند با

روستایی را شناسایی نموده و برای رفع این مشکلات برنامه‌ریزی دقیقی انجام دهند.

### 3. روش پژوهش

این پژوهش از نوع توصیفی-تحلیلی است. در ابتدا روش مورد استفاده در این مقاله اسنادی است و کوشش شده است با استفاده از منابع و اسناد علمی و پژوهشی به تبیین موضوع مقاله پرداخته شود که در این زمینه از منابع کتابخانه‌ای استفاده گردید. در مراحل بعدی تحقیق، جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه استراتژی و راهبرد توسعه‌ی گردشگری روستایی از روش تحلیلی SWOT استفاده شده است. این اطلاعات به وسیله مسئولان و کارشناسان امر گردشگری روستایی در سازمان‌های مختلف مشخص گردید که پس از وزن دهی اولویت‌ها مشخص گردید.

#### 3.1. جامعه‌ی آماری و روش گردآوری اطلاعات

جامعه‌ی آماری این پژوهش کارشناسان میراث فرهنگی استان کهگیلویه و بویراحمد بودند که دارای ارتباط نزدیکی با گردشگری روستایی استان بوده و اطلاعات غنی پیرامون موضوع داشته‌اند. جامعه‌ی آماری کارشناسان، 18 نفر بودند که در سازمان‌ها یا ادارات مختلف استان کهگیلویه و بویراحمد مشغول کار هستند. این ادارات عبارتند از سازمان گردشگری و میراث فرهنگی استان، استانداری استان، اداره‌ی گردشگری سی سخت و شهرداری سی سخت. جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز از کارشناسان و مسئولان از یک‌سری سئوال‌ها (پروتکل) استفاده گردید تا اهداف مورد نظر حاصل گردد و همچنین برای شناسایی نقاط ضعف و قوت و فرصت‌ها و تهدیدهای صنعت گردشگری روستایی در منطقه‌ی دنا با شیوه‌ی مصاحبه متمرکز از آنها اطلاعات مورد نظر بدست آمد. بعد از یک مصاحبه‌ی متمرکز از کارشناسان و مسئولان گردشگری استان، نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای گردشگری روستایی در مناطق روستایی منطقه‌ی دنا شناسایی شدند. اطلاعات و موارد بدست آمده پس از بررسی، دسته‌بندی شده و در قالب پرسش‌نامه‌ی جدید برای تعیین میزان اهمیت هرکدام از موارد گفته شده، برای بار دوم در اختیار کارشناسان قرار داده شد. برای این امر، از کارشناسان خواسته شد تا به هر مورد نمره‌ی یک که دارای کمترین اهمیت است تا نمره 20 که دارای بیشترین اهمیت است داده شود. پس از جمع‌آوری پرسش‌نامه‌ها برای تعیین وزن آن‌ها، نمره‌هایی که کارشناسان داده بودند جمع شده و وارد در

توسعه صنعت گردشگری روستایی است [2]. هرچند همواره اجتماعات و سکونتگاه‌های روستایی مستقر در امتداد محور گردشگری کوه‌ها و رودهای منطقه‌ی دنا واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد به لحاظ موقعیت ممتاز جغرافیایی و بهره‌مندی از توان‌های بسیار در حوزه طبیعت‌گردی، گردشگری روستایی و کشاورزی، از پدیده‌ی گردشگری تأثیر پذیرفته و بر آن تأثیرگذار بوده‌اند، اما به دلیل عدم شناخت دقیق و علمی از توانایی‌ها، تنگناها و قابلیت‌های آنها و نیز فقدان یک برنامه‌ریزی جامع و نظام‌مند در بهره‌برداری معقول از قابلیت‌های موجود، تاکنون از این توان در راستای هدایت روندها و فرایندهای طبیعی، اجتماعی و اقتصادی برای دستیابی به گسترش گردشگری و رسیدن به توسعه‌ی پایدار روستایی بهره‌گیری نشده است. بنابراین، منطقه‌ی دنا در استان کهگیلویه و بویراحمد با داشتن جاذبه‌ها و قابلیت‌های متعدد طبیعی و فرهنگی و اقلیم مناسب می‌تواند از دستاوردهای اقتصادی و فرهنگی صنعت گردشگری بهره‌گیرد، فزون بر این‌که منطقه‌ی دنا از ظرفیت‌های بالقوه فراوانی در توسعه‌ی صنعت گردشگری به خصوص گردشگری روستایی برخوردار است، لیکن سهم این منطقه در اقتصاد گردشگری بسیار ناچیز است و جایگاهی پیدا نکرده است. سئوال‌ها اساسی که در این زمینه پیش می‌آید این است که چرا با وجود دارا بودن جاذبه‌های متنوع و فراوان همچنان برای گردشگران نا آشناست و این سئوال به اذهان متبادر می‌شود که چرا این منطقه با این همه جاذبه‌های گردشگری نمی‌تواند از مزایای گوناگون صنعت گردشگری، که تبدیل به یکی از بخش‌های اقتصادی و پردرآمد جهان شده است، استفاده کند؟ وضعیت توسعه‌ی گردشگری روستایی در منطقه‌ی دنا چگونه است؟ چرا امکانات رفاهی و زیربنایی برای گسترش گردشگری روستایی در این منطقه وجود ندارد؟ و در کل چرا روستاهای این منطقه فزون بر ظرفیت‌های موجود گردشگری، هنوز نتوانسته‌اند جایگاه واقعی خود را در صنعت گردشگری روستایی بدست آورند و از مزیت‌های این صنعت استفاده نموده و توسعه یابند؟ بر همین اساس هدف از این پژوهش شناسایی نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدهای توسعه‌ی گردشگری روستایی در منطقه‌ی دنا واقع در استان کهگیلویه و بویراحمد است. انجام چنین مطالعه‌ای به مدیران، مسئولان و برنامه‌ریزان صنعت گردشگری به ویژه گردشگری روستایی کمک خواهد نمود تا چالش‌ها و مشکلات توسعه‌ی گردشگری

میان نقاط قوت محیطی و اکولوژیک، بکر بودن روستای هدف با میانگین 17/73 رتبه اول را به خود اختصاص داده است و می‌تواند مهمترین عاملی باشد که گردشگران را به روستا جذب کند. در نقاط قوت اجتماعی-فرهنگی، وجود امنیت برای مسافران روستایی با میانگین 18/07 در رتبه‌ی اول قرار دارد و بعد از آن وجود حس مهمان‌نوازی روستاییان با میانگین 17/46 در رتبه‌ی دوم نقاط قوت اجتماعی-فرهنگی قرار گرفته است. در این روستاها مهمترین نقطه قوت اقتصادی، محصولات کشاورزی و باغی با مرغوبیت بالا است که با میانگین 14/13 در رتبه اول قرار گرفته است. همچنین علاقه‌مندی فراوان مدیران محلی به فرهنگ توسعه و اشتغال‌زایی از طریق توسعه‌ی اکوتوریسم به عنوان یکی از کارهای مناسب در جهت توسعه‌ی روستا تنها نقطه‌ی قوت نهاده‌ی است که توسط مسئولان گردشگری ارائه شده است.

#### 4.2. نقاط ضعف

نقاط ضعف روستاهای گردشگری منطقه‌ی دنا نیز در جدول 2 نشان داده شده‌اند که مهمترین آنها در دسته‌ی اکولوژیکی و محیطی قرار گرفته‌اند. از نظر کارشناسان نبود اقامتگاه‌هایی برای مسافران و اسکان آنها و همچنین نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی نقاط ضعف داخلی روستاها هستند. در میان نقاط ضعف فرهنگی، اجتماعی، عدم وجود نقشه‌های گردشگری با میانگین 14/13 مهمترین ضعف شناخته شده است. در دسته‌ی نقاط ضعف اقتصادی، کمبود بودجه‌ی مالی برای روستاهای هدف با میانگین 16/07 در رتبه‌ی اول و عدم تمایل مردم منطقه جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری روستایی با میانگین 10/93 در رتبه‌ی دوم جای دارد. ضعف‌های نهاده‌ی نیز مورد ارزیابی قرار گرفت و نتایج حاکی از آن است که نبود تورهای سیاحتی و گردشگری در استان و شهرستان دنا با میانگین 14/67 در رتبه‌ی اول، بی‌توجهی و فعالیت کم رسانه‌ها، مطبوعات و متولیان امر با میانگین 14/53 در رتبه‌ی دوم و ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولت در بخش گردشگری با میانگین 14/27 در رتبه‌ی سوم قرار دارند.

#### 4.3. نقاط فرصت

فرصت‌هایی در روستاهای هدف گردشگری شهرستان دنا شناسایی شده است که در جدول شماره 3 نشان داده شده است. فرصت‌های اکولوژیک دارای اهمیت بالایی هستند و با توجه به امتیازدهی کارشناسان مواردی که دارای اهمیت بیشتری نسبت به بقیه هستند، شناسایی شدند. وجود منطقه

نرم‌افزار اکسل شدند، سپس برای تعیین نمره‌ی هر یک از مؤلفه‌ها، میانگین وزن آن‌ها اخذ و بر حسب نمره، رتبه‌بندی شدند که نتایج در زیر توضیح داده می‌شوند.

#### 3.2. ماتریس سوات (SWOT):

ماتریس سوات یکی از مناسب‌ترین فنون برنامه‌ریزی و تجزیه و تحلیل است که امروزه به عنوان ابزاری نوین برای تحلیل عملکردها و وضعیت شکاف، مورد استفاده طراحان و ارزیابان استراتژی قرار می‌گیرد [3]. تجزیه و تحلیل سوات شناسایی نظام‌مند عواملی است که بهترین سازگاری را با محیط پیرامون داشته باشند. منطق رویکرد مذکور این است که راهبرد اثر بخش باید قوت‌ها و فرصت‌های نظام را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل برساند. این منطق اگر درست به کار گرفته شود، نتایج بسیار خوبی برای انتخاب و طراحی یک راهبرد اثر بخش خواهد داشت [4]. نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی WT, ST, WO, SO پیوند داده می‌شوند و گزینه‌های استراتژی از بین آنها انتخاب می‌گردند. تجزیه و تحلیل سوات در تقسیمات مربوط به انتخاب راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد. رایج‌ترین کاربرد آن فراهم کردن یک چهارچوب منطقی برای هدایت نظام‌مند بحث‌های سیستم، راهبردهای مختلف و در نهایت انتخاب راهبرد است. آنچه که یک برنامه‌ریز به عنوان فرصت می‌بیند برنامه‌ریز دیگر ممکن است آن را تهدید تلقی کند

جدول 1: ماتریس SWOT و نحوه تعیین استراتژی‌ها

ماتریس SWOT	نقاط قوت S	نقاط ضعف W
فرصت‌ها O	استراتژی‌های SO استراتژی رشد داخلی	استراتژی‌های WO استراتژی رشد خارجی
تهدیدها T	استراتژی‌های ST راهبرد تنوع	استراتژی‌های WT راهبرد دفاعی و کاهش

منبع: [5].

#### 4. یافته‌ها

##### 4.1. نقاط قوت

تعدادی نقطه‌ی قوت توسط کارشناسان و مسئولان و صاحب‌نظران در امر گردشگری روستایی در منطقه‌ی دنا، برای روستاهای هدف گردشگری شناسایی شده است که آنها را می‌توان به چهار دسته‌ی اکولوژیکی و محیطی، اجتماعی-فرهنگی، اقتصادی و نهاده‌ی تقسیم کرد. همان‌طور که در جدول 2 مشاهده می‌شود، مهمترین آنها به شرح زیر است:

تفریحی دنا با میانگین 18/06 در رتبه اول قرار دارد و وجود ظرفیت و استعداد بالای اکوتوریستی منطقه با میانگین 17/93 در رتبه دوم جای گرفته‌اند. از میان فرصت‌های اجتماعی- فرهنگی نیز تمایل سفر به روستاها برای دیدار اقوام و آشنایان با میانگین 14/93 در رتبه اول و وجود پیوندهای قوی روستایی و شهری در کشور و همچنین افزایش انگیزه برای مسافرت و تفریح، در رتبه دوم و سوم قرار گرفته‌اند. در رتبه‌بندی فرصت‌های اقتصادی، اشتغال‌زایی در محیط روستا با میانگین 14/67 در رتبه اول و مستعد

بودن جهت سرمایه‌گذاری در گردشگری توسط روستاییان و سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در روستاهای هدف به ترتیب با میانگین‌های 14/53 و 14/13 در رتبه دوم و سوم قرار گرفته‌اند. مهمترین فرصت‌های نهادی نیز شامل استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه در کادر اداری و پژوهشی گردشگری و افزایش توجه و حمایت مسئولین منطقه از طرح توسعه گردشگری روستایی با رویکرد اشتغال‌زایی و کسب درآمد می‌شوند.

جدول 2: نقاط قوت و نقاط ضعف توسعه گردشگری روستایی منطقه دنا

رتبه کل	نمره 20	وزن	نقاط ضعف	رتبه کل	نمره 20	وزن	نقاط قوت	
1	17/40	261	1- نبود اقامتگاه‌هایی برای مسافران و اسکان آنها	2	17/73	266	1- بکر بودن روستاهای هدف	اکوتوریکی
2	16/80	252	2- نامناسب بودن امکانات و تجهیزات بهداشتی	4	17/13	257	2- داشتن محیطی مناسب و آرام برای استراحت و گذراندن اوقات فراغت	
3	16/67	250	3- ضعف شبکه راه‌های حمل و نقل روستایی	6	16/40	246	3- بافت قدیمی و خانه‌های خشتی	
10	14/13	212	1- عدم وجود نقشه‌های گردشگری	1	18/07	271	1- وجود امنیت برای مسافران روستایی	اجتماعی
8	11/53	173	2- نبود تابلوها و علائم راهنمایی برای گردشگران	3	17/46	261	2- وجود حس مهمان‌نوازی روستاییان	
11	8/40	126	3- عدم پذیرش گردشگر از طرف روستاییان	5	16/53	248	3- وجود اماکن زیارتی در روستا	
4	16/07	241	1- کمبود بودجه مالی برای روستاهای هدف	7	14/13	212	1- محصولات کشاورزی و باغی با مرغوبیت	اقتصادی
9	10/93	164	2- عدم تمایل مردم منطقه جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری روستایی	8	13/33	200	2- حرکت خودجوش جهت فروش محصولات کشاورزی	
12	8/27	124	3- ارزان بودن (بهره‌مندی اندک جوامع محلی از توسعه گردشگری)	10	12/00	180	3- وجود بازارهای محلی برای تولیدات سنتی و بومی	
5	14/67	220	1- نبود تورهای سیاحتی و گردشگری	9	12/87	193	1- علاقه‌مندی فراوان مدیران محلی به فرهنگ توسعه و اشتغال‌زایی از طریق توسعه اکوتوریسم	نهادی
7	14/53	218	2- بی‌توجهی و فعالیت کم رسانه‌ها، مطبوعات و ...					
6	14/27	214	3- ضعف برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری دولت					

#### 4.4. تهدیدها

در جدول 3، تهدیدهای شناسایی شده‌ی روستاهای منطقه‌ی دنا آورده شده است. از میان موارد اکولوژیک، تغییر کاربری اراضی کشاورزی و باغ‌ها به کاربری‌های مسکونی و کثیف و آلوده شدن مناظر تفریحی و آتش‌سوزی باغات و نابودی درختان از مهمترین تهدیدها تلقی شده‌اند. از نظر اجتماعی- فرهنگی تهدیدها به ترتیب اولویت از اول تا سوم عبارت هستند از تخریب و فرسودگی بسیاری از آثار و بناهای تاریخی با میانگین 13/87، رقابت میان دو کانون مهم گردشگری شهر سی‌سخت با میانگین 9/00 و افزایش امکانات و خدمات در مناطق گردشگری و تفریحی سی‌سخت 8/87 و همچنین تهدیدهای اقتصادی احداث شهرک صنعتی در نزدیکی روستاهای هدف است. از نظر نقاط تهدید نهادی نیز

عدم تصمیم‌گیری و حمایت مسئولان زیربط از گردشگری روستایی با میانگین 16/87 در رتبه اول، فقدان طرح و برنامه‌ی لازم برای گسترش گردشگری روستایی با میانگین 15/67 در رتبه دوم و عدم وجود برنامه‌های تورگردانی در منطقه‌ی دنا با میانگین 15/53 در رتبه سوم قرار گرفته‌اند.

5. نتیجه‌گیری و تنظیم راهبردهای اساسی توسعه گردشگری روستایی

برای بهره‌مندی نواحی روستایی ایران از منابع و ظرفیت‌های طبیعی و افول بخش کشاورزی در اقتصاد روستایی که افزایش مهاجرت‌های روستایی و کاهش کیفیت زندگی در روستا را به همراه دارد، می‌بایست در قالب چشم‌اندازی جامع و در رویکردی استراتژیک، به برنامه‌ریزی فرایند توسعه گردشگری روستایی در ایران پرداخته شود. رهیافت‌هایی که گردشگری

جدول 3: فرصت‌ها و تهدیدهای توسعه گردشگری روستایی منطقه دنا

رتبه کل	رتبه از 20	وزن	تهدیدها	رتبه کل	رتبه از 20	وزن	فرصت‌ها	
6	12/80	192	1- تغییر کاربری اراضی کشاورزی و باغ‌ها به کاربری‌های مسکونی	1	18/06	279	1- وجود منطقه تفریحی دنا	اکولوژیک
7	10/73	161	2- کثیف و آلوده شدن مناظر تفریحی	2	17/93	269	2- وجود پتانسیل و استعداد بالای اکوتوریستی	اجتماعی، فرهنگی
9	9/73	146	3- آتش‌سوزی باغات و نابودی درختان	3	16/00	240	3- نزدیک بودن به 3 قطب جمعیتی کشور	
5	13/87	208	1- تخریب و فرسودگی بسیاری از آثار و بناها	4	14/93	224	1- تمایل سفر به روستاها برای دیدار اقوام	
11	9/00	135	2- رقابت میان دو کانون مهم گردشگری شهر سی‌سخت	9	14/32	215	2- وجود پیوندهای قوی روستایی و شهری در کشور	اقتصادی
13	7/87	118	3- افزایش امکانات و خدمات در مناطق گردشگری سی‌سخت	8	14/33	215	3- افزایش انگیزه برای مسافرت و تفریح	
8	10/13	152	1- احداث شهرک صنعتی در نزدیکی روستاها	5	14/67	220	1- اشتغال‌زایی در محیط روستا	نهایی
				6	14/53	218	2- مستعد بودن جهت سرمایه‌گذاری	
				10	14/13	212	3- سرمایه‌گذاری بخش خصوصی در روستاها	
1	16/87	253	1. عدم تصمیم‌گیری و حمایت مسئولان زیربط از گردشگری روستایی	7	14/39	215	1- استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه در کادر اداری و پژوهشی گردشگری	اقتصادی
2	15/67	235	2. فقدان طرح و برنامه‌ی لازم برای گسترش گردشگری روستایی	11	13/73	206	2- افزایش حمایت مسئولین منطقه از طرح توسعه‌ی گردشگری روستایی با رویکرد اشتغال‌زایی و کسب درآمد	
3	15/53	233	3. عدم وجود برنامه‌های تورگردانی در منطقه‌ا					

توسعه‌ی گردشگری در روستاهای مطالعه شده ارائه می‌شود (جدول 4)

### 5.2. راهبردهای تنوع (ST)

راهبردهای تنوع‌بخشی بر نقاط قوت درونی و تهدیدهای بیرونی متمرکز است و هدف آن به حداکثر رساندن نقاط قوت و به حداقل رساندن تهدیدها است. راهکارهایی نیز به منظور تأمین برخی از نیازمندی‌های نواحی روستایی در جهت رفع تهدیدها در جدول 4 ارائه می‌شود.

### 5.3. راهبردهای بازنگری (WO)

در راهبردهای بازنگری ضمن تأکید بر نقاط ضعف درونی، سعی بر بهره‌گیری از فرصت‌های بیرونی در جهت رفع نقاط ضعف و رفع آسیب‌پذیری نواحی گردشگری روستایی می‌باشد. یک سازمان ممکن است در محیط خارجی خود متوجه وجود فرصت‌هایی شود، ولی به واسطه‌ی ضعف‌های خود قادر به بهره‌برداری از آنها نباشد، به این منظور راهکارهایی در جدول 4 ارائه می‌گردد.

### 5.4. راهبردهای دفاعی (WT)

هدف کلی راهبردهای دفاعی، کاهش ضعف‌های سیستم برای کاستن و خنثی‌سازی تهدیدها است که بر این اساس راهکارهای زیر ارائه می‌شود (جدول 4).

را به عنوان نوعی راهبرد برای نواحی روستایی بکار می‌گیرند، سعی دارند از طریق گسترش و بسط گردشگری روستایی جایگزینی مناسب برای فعالیت‌های کشاورزی شوند. در رویکردهای راهبردی به گردشگری روستایی، با شناسایی نقاط ضعف و قوت تلاش می‌شود تا از دل تهدیدهای موجود، فرصت‌هایی برای بهبود ساختار اجتماعی و اقتصادی روستا فراهم آید که توسعه روستایی را نیز باعث می‌شود.

تنظیم راهبردهای اساسی توسعه گردشگری بر اساس اهداف نهایی و راهبردی است. علاوه بر این، باید توجه شود که این راهبردها با هدف برطرف ساختن نیازهای گردشگران و روستاییان و کاهش مخاطرات اکولوژیکی ناشی از گردشگری در محیط‌های روستایی در نظر گرفته شوند که در زیر به آنها اشاره می‌شود:

### 5.1. راهبردهای تهاجمی (SO)

در راهبرد تهاجمی تمرکز بر نقاط قوت درونی و فرصت‌های بیرونی استوار است. تمام سیستم‌ها خواهان وضعیتی هستند که قادر باشند همزمان قوت و فرصت‌های خود را به حداکثر برسانند. راهبرد تهاجمی یک راه حل کنشگر است، در چنین وضعیتی سازمان با استفاده از نقاط قوت خویش برای گسترش بازار تولیدات و خدمات خود گام برمی‌دارد [6]. راهکارهایی جهت بهره‌برداری از برتری‌های موجود به منظور

## 6. پیشنهادها

توسعه اقتصادی - اجتماعی منطقه در برنامه ها مورد توجه قرار بگیرد.

2- تهیه طرح جامع گردشگری و اجرایی نمودن آن توسط مدیریت کارا و توانمند.

3- توسعه خدمات گردشگری با استفاده از سرمایه گذاری های خصوصی و مشارکت های محلی.

در زمینه‌ی راهکارهای توسعه‌ای در این بخش که می‌تواند نقش مؤثری در توسعه‌ی پایدار گردشگری داشته باشد به موارد زیر اشاره می‌شود:

1- با توجه به جاذبه های تاریخی، طبیعی، فرهنگی و موقعیت جغرافیایی بسیار مساعد منطقه در زمینه گردشگری روستایی توصیه می شود، گردشگری روستایی به عنوان محور

جدول 4: راهبردهای اساسی توسعه گردشگری روستایی

تهدید	فرصت	
توسعه و گسترش گردشگری کشاورزی به منظور بهره‌برداری مناسب از مزارع؛ تبلیغات گسترده در جهت شناساندن اماکن زیارتی به مردم؛ فرهنگ‌سازی مناسب افراد جامعه در جهت رعایت بهداشت در مناطق تفریحی؛ تلاش مسئولان جهت نگهداری از آثار و بناهای تاریخی؛ عدم تخریب خانه‌های سنتی و پلکانی در روستاهای هدف گردشگری؛ تشویق و ارائه‌ی تسهیلات به بخش خصوصی جهت سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری. تأمین امنیت مناطق گردشگری در جهت جلوگیری از بروز تخلفات اجتماعی و سایر تخلفات؛ افزایش امکانات و خدمات گردشگری در مناظر و اماکن تفریحی روستاهای هدف برای رقابت با سایر تفریحگاه‌های مجاور روستاها.	استفاده از پتانسیل‌های منطقه برای گسترش ورزش‌های زمستانی و تابستانی؛ شناسایی و بهره‌گیری از جاذبه‌ها و استعدادهای اکوتوریستی (طبیعت‌گردی) در روستاها؛ فراهم کردن محیطی مناسب برای جذب گردشگر جهت رقابت با سایر مناطق تفریحی؛ زمینه‌سازی مناسب جهت سرمایه‌گذاری‌های افراد مختلف در روستاهای هدف گردشگری؛ نظارت بر تسهیلات اعطایی به افراد جهت بکارگیری آنها در توسعه‌ی گردشگری روستایی؛ ایجاد تورهای گردشگری از طریق تعاونی‌های گردشگری و استفاده از نیروهای متخصص و با تجربه برای راهنمایی مسافران در روستا. توسعه‌ی تأسیسات مانند هتل، رستوران، مسافرخانه و... در راستای جذب گردشگر.	چالش‌ها
تهیه نقشه‌ی مسیر دسترسی به جاذبه‌های گردشگری و انتشار آنها در سطح کشور، استان و شهرستان؛ تسطیح و آسفالت کردن مسیرهای دسترسی به جاذبه‌های گردشگری. تدوین مقررات و ضوابط ویژه به منظور استفاده‌ی بهینه از جاذبه‌ها و خدمات گردشگری روستا برای گردشگران جهت جلوگیری از تخریب و از بین رفتن این منابع در این نواحی؛ جلب مشارکت‌های مردمی در ترویج، حفاظت و بهره‌مندی پایدار از منابع طبیعی و تاریخی - فرهنگی گردشگری منطقه؛ برگزاری سمینارها و نشست‌های مختلف توسط دستگاه‌های ذیربط در جهت توسعه‌ی گردشگری در منطقه؛ برنامه‌ریزی مناسب در جهت گسترش گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری.	تجهیز مسیرهای گردشگری و تهیه بروشورهای راهنما برای گردشگران؛ ایجاد کمپ‌هایی در فضای آزاد برای اقامت‌های شبانه؛ افزایش بودجه مالی روستاهای هدف گردشگری برای برگزاری نمایشگاه‌ها و جشنواره‌های فرهنگی در سطح روستا. بهبود کیفیت راه‌های ارتباطی برای ارتباط مناسب‌تر و راحت‌تر مسافران به جاذبه‌های گردشگری منطقه‌ی دنا بازنگاری و توسعه‌ی نهادها و سازمان‌های مرتبط در منطقه‌ی مطالعه شده برای آموزش مردم و گردشگران به منظور بهره‌گیری بهینه و هدفمند از منافع و آثار مثبت گردشگری. تبلیغات گسترده در رادیو و تلویزیون و همچنین ایجاد بروشورهای تبلیغاتی برای جذب گردشگر. آموزش و اطلاع‌رسانی به مردم در نحوه‌ی برخورد با گردشگر به منظور جلوگیری از تعارض بین گردشگران و مردم منطقه.	امکانات

برگرفته از پرتال سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد، <<http://www.yasujcho.ir>>.

[3] عبدالرضا افتخاری و اسفندیار قادری "نقش گردشگری

روستایی در توسعه‌ی روستایی (نقد و تحلیل چارچوب‌های نظریه‌ای)" فصلنامه مدرس (علوم انسانی)، دانشگاه تربیت

مدرس، شماره 6، 1381 صفحات 35-21.

[4] Aref, Fariborz; Ma'rof, Redzuan and Zahid Emby (2009) Barriers of Community Power for Tourism Development in Shiraz, Iran. European Journal of Scientific Research. ISSN 1450-216X. 28. pp443-450.

[5] داود شیخی "نقش توریسم در توسعه روستایی" مجله‌ی دانش

جغرافیا، شماره 4، 1380، صفحات 19-16.

## سپاسگزاری

این مقاله بخشی از پایان نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول است که به دانشگاه یاسوج ارائه شده است.

## مراجع

- [1] محمد شریف شهیدی، زهرا اردستانی و محمدمهدی گودرزی "بررسی تأثیرات توریسم در برنامه‌ریزی نواحی روستایی" مجله پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره 67، بهار 1387، صفحات 99-113.
- [2] سازمان میراث فرهنگی و گردشگری استان کهگیلویه و بویراحمد، اطلاعات گردشگری و جاذبه‌های گردشگری، 1389.

- [6] Bakhshi, Arman (2007) Rural tourism and its Attractions in Iran. Seminar on Community-based Rural tourism. 4-8 June 2007. Kuala Lumpur, Malaysia.